Problemy alkoholowe u schyłku XX wieku – praca, prawo i koszty społeczne

Alkoholowa dezorganizacja środowiska pracy i bezrobotnych

Szkody związane z piciem alkoholu w miejscu pracy obejmują przede wszystkim absencję, wypadki i obniżanie wydajności pracy. Wprawdzie spożycie alkoholu w miejscu pracy w latach 1996-99 zmniejszyło się w sposób istotny, jednak w dalszym ciągu stanowi to problem. Obserwuje się natomiast coraz większą alkoholową patologizację populacji bezrobotnych, co poważnie ogranicza szanse na skuteczną pomoc w przezwyciężaniu bezrobocia i nędzy. Na terenach o wysokim stopniu bezrobocia brakuje placówek odwykowych i profilaktycznych.

Naruszenia prawa i porządku przez osoby nietrzeźwe.

Do najważniejszych problemów należą tu przede wszystkim:

- wpływ nietrzeźwości na popełnianie przestępstw (12,8% sprawców podejrzanych o dokonanie przestępstw było pod wpływem alkoholu),
- przemoc w rodzinach alkoholowych i nietrzeźwość w miejscach publicznych (81% sprawców przemocy to osoby będące pod wpływem alkoholu; 240 tyś. osób przebywało w izbach wytrzeźwień)
- prowadzenie pojazdów w stanie nietrzeźwości (w 1999 roku odnotowano wzrost o 8% wniosków skierowanych przez Policję do kolegiów ds. wykroczeń za kierowanie pojazdem w stanie nietrzeźwym).

Naruszenia prawa związane z handlem napojami alkoholowymi

Najważniejsze zjawiska problemowe to:

- nielegalny import, produkcja i sprzedaż napojów

alkoholowych (wielkość tego zjawiska szacuje się na około 20% legalnego obrotu wyrobami spirytusowymi),
- sprzedaż alkoholu osobom nieletnim i nietrzeźwym,
- nielegalna reklama i propagowanie spożycia napojów alkoholowych.

Ta ostatnia grupa zjawisk jest bardzo istotnym, choć nie jedynym, źródłem przyczyn zwiększających poprzednio wymieniane problemy. Dotyczy to w szczególności sprzedawania alkoholu młodzieży oraz reklamy i promocji alkoholu przez producentów. To ostatnie zjawisko osiąga w ciągu ostatnich lat ogromne rozmiary. Propagowanie picia alkoholu jest zaadresowane prawie wyłącznie do młodzieży i właśnie wśród młodzieży obserwujemy największy wzrost spożycia. Rozmiary szkód powodowanych tym procederem są trudne do przecenienia.

Od 1997 roku zmieniona została kwalifikacja prawna łamania zakazu reklamy. Poprzednio było to wykroczenie, obecnie czyn ten zaliczany jest do kategorii przestępstw, które powinny być ścigane przez prokuraturę. Jednak w 1999 roku, podobnie jak w poprzednim roku, prokuratorzy odmawiali interwencji powołując się na brak znamion przestępstwa w przypadku zaskarżanych reklam oraz na nieprecyzyjność przepisu art. 13 ust. 3 ustawy zakazującego reklamy alkoholu na terenie kraju. Przyczyniło się to do wzrostu poczucia bezkarności reklamodawców i coraz częstszego naruszania zakazu reklamy. Panuje powszechne przekonanie, że „mruganie okiem” na temat bezalkoholowego piwa jest naigrawaniem się z prawa i nikt nie ma wątpliwości, że reklamowane są napoje alkoholowe[25].

Oszacowanie ekonomicznego aspektu polskich problemów alkoholowych, czyli wysokości strat związanych z obecnością alkoholu w naszym życiu, jest trudnym zadaniem. Zdaniem międzynarodowych ekspertów straty ekonomiczne związane z nadużywaniem alkoholu szacuje się w krajach Europy Zachodniej i w USA na poziomie 3-6% globalnego produktu narodowego brutto. Wydaje się, że w Polsce straty te należy oszacować

według górnej granicy, w związku z destruktywnym sposobem picia. Oznaczałoby to sumę około 30-36 mld złotych rocznie. Wpływy fiskalne z rynku alkoholowego w 1999 roku wyniosły niespełna 6,6 mld złotych.

Wg prawa alkoholizm to zjawisko o charakterze kryminogennym, zwalczane przez organy administracji państwowej i samorządowej.

W Polsce rada gminy ustala w drodze uchwały liczbę punktów sprzedaży napojów alkoholowych (o zawartości alkoholu powyżej 4,5%, z wyjątkiem piwa), usytuowanie miejsc sprzedaży i jej warunki. W prawie polskim zabrania się sprzedaży, podawania i spożywania napojów alkoholowych na terenie szkół, placówek oświatowo-wychowawczych (także domów studenckich) i zakładów pracy, podczas zbiorowych zgromadzeń, w środkach komunikacji krajowej, w budynkach zajmowanych przez wojsko, a także w innych miejscach, jeśli rada gminy wprowadzi czasowy lub stały zakaz obrotu alkoholem. Zabrania się także podawania alkoholu osobom, których zachowanie wskazuje, że znajdują się w stanie nietrzeźwości, i osobom w wieku poniżej 18 lat, oraz sprzedaży na kredyt lub pod zastaw.

Zwalczanie alkoholizmu polega także na odpowiednim postępowaniu w stosunku do osób nadużywających alkoholu, m.in. na leczeniu odwykowym, prowadzonym przez stacjonarne i niestacjonarne zakłady lecznictwa odwykowego. Problem alkoholizmu od strony prawnej reguluje kompleksowo ustawa z 26 X 1982 o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi[26].

Alkoholizm jest chorobą. Jest to proces patologiczny objawiający się zaburzeniem czynności organizmu. Alkoholizm mieści się w tej definicji idealnie. Osoba chora pije patologicznie doprowadzając się raz po raz do stanu intoksykacji czyli zatrucia organizmu – pomimo faktów, iż szkodzi jej to fizycznie, psychicznie, emocjonalnie lub rujnuje zdolności do pracy i zarobkowania oraz utrzymywania

normalnych relacji rodzinnych i społecznych. Alkoholizm może rozwinąć się bardzo szybko, w ciągu kilku miesięcy lub też powoli, w wyniku długotrwałego nadmiernego picia. Alkoholika często uważa się za osobę o słabej woli ponieważ nie potrafi powstrzymać od picia we właściwym momencie. W istocie jednak, alkoholik jest człowiekiem chorym, cierpiącym z powodu kompulsji, czyli niepohamowanego przymusu picia. Wypicie kieliszka alkoholu powoduje niemożność powstrzymania się od dalszego picia[27].

W oficjalnych raportach oceniających co kilka lat skutki spożycia alkoholu w naszym kraju podaje się szacunkowo, że wśród blisko 20 milionów pijących Polaków od 2 do 4 milionów cierpi na alkoholizm w różnych stadiach zaawansowania choroby.

Niewielkie na razie procenty spośród tej liczby, ale największą nadzieją i optymizmem, stanowi kilka tysięcy niepijących alkoholików, którym udało się odzyskać trzeźwość i powrócić do normalnego, zdrowego życia bez alkoholu.

SĄ DWA TYPY ALKOHOLIZMU[28]:

Typ I – związany jest ze środowiskiem, ujawnia się na ogół po 25 roku życia, jego rozwój jest szybszy, jest bardziej typowy dla kobiet oraz osób neurotycznych ze skłonnościami do depresji. Charakteryzuje się występowaniem ciągów przeplatanych długimi okresami abstynencji. Częściej spotykany jest krytycyzm do uzależnienia.

Typ II związany jest z płcią męską, charakteryzuje się wcześniejszym występowaniem (przed 25 rokiem życia), wysokim stopniem przenoszenia genetycznego z ojca na syna oraz niewielkimi wpływami środowiskowymi. Znacznie częściej obserwowane są w nim zachowanie antysocjalne. Rozwój uzależnienia trwa dłużej niż w typie I. Podejrzewa się tu istnienie dysfunkcji układu serotoninergicznego. Stwierdzono również, że te dwa typy uzależnienia różnią się także między sobą w zakresie trzech cech osobowości tj. skłonności do

poszukiwania nowości, unikania stresu i uzależnienia od aprobaty otoczenia. Cechy te są znacznie wyraźniej zaznaczone w typie II. Wydaje się jednak, że przedstawiona typologia uwidacznia raczej dwa przeciwne krańce całej gamy cech, które zaznaczają się z różnym nasileniem u poszczególnych osób wśród uzależnionych od alkoholu.

Różne rachunki kosztów społecznych

Ten fragment należy do historycznej charakterystyki problemów alkoholowych. Opisy przepisów, sporów o reklamę i organizacji przeciwdziałania problemom przedstawiają stan omawiany w pracy z 2001 roku. Nie są aktualną poradą prawną ani podstawą do ustalania dzisiejszych obowiązków przedsiębiorcy lub pracownika. Również przytoczone kwoty trzeba wiązać z okresem i metodą ich oszacowania. Wyrwanie ich z tego kontekstu tworzyłoby pozór, że opisują bieżącą skalę wydatków.

W analizie kosztów warto odróżniać faktyczny wydatek od wartości utraconych możliwości. Pierwszy może dotyczyć opłaconej usługi lub naprawy szkody, drugi czasu pracy, którego nie wykorzystano. To różne rodzaje informacji, wymagające odmiennych sposobów obliczania. Ich łączenie jest możliwe tylko po wyjaśnieniu założeń. Trzeba też ustalić perspektywę rachunku: gospodarstwa domowego, zakładu pracy czy szerszej społeczności. To samo zdarzenie może pojawić się w kilku zestawieniach, lecz nie powinno zostać wielokrotnie doliczone do wspólnej sumy.

Nie wszystkie następstwa łatwo przeliczyć na pieniądze. Utrata poczucia bezpieczeństwa, napięcie w relacjach i ograniczenie udziału w życiu sąsiedzkim mają znaczenie nawet wtedy, gdy nie da się przypisać im wiarygodnej kwoty. Rzetelny rachunek nie musi udawać, że mierzy wszystko. Może wyraźnie oddzielać oszacowane wydatki od konsekwencji opisanych jakościowo. Taka przejrzystość daje czytelnikowi więcej niż jedna efektowna liczba, której składników i ograniczeń nie przedstawiono.

Regulacja i codzienne praktyki

Osobnym poziomem analizy jest różnica między istnieniem reguły a jej działaniem w praktyce. Zapis prawny nie mówi jeszcze, jak był rozumiany, kontrolowany i stosowany w konkretnym środowisku. Podobnie formalny zakaz w miejscu pracy nie wyjaśnia całej kultury relacji między pracownikami. W badaniu dzielnicy przemysłowej należałoby oddzielnie pytać o normy, zachowania oraz reakcje otoczenia. Dopiero zestawienie tych informacji pozwala zobaczyć, gdzie pojawia się zgodność, a gdzie napięcie między deklarowaną zasadą i codziennym doświadczeniem. Historyczny tekst może być początkiem takiego namysłu, lecz sam nie rozstrzyga, jak wygląda sytuacja współcześnie.

Przypisy

1. Ibidem, s. 77-78. ↩
2. A. Bielewicz, *Alkohol oraz związane z nim problemy społeczne i zdrowotne,* PWN, Warszawa 1986, s. 134. ↩
3. R. Stach, *Uzależnienie od alkoholu a depresja: możliwość stosowania psychoterapii poznawczej w leczeniu uzależnienia,* UJ, Kraków, 1991,s. 98. ↩
4. Ibidem, s. 100-102. ↩

Jeśli szukają Państwo pomocy w napisaniu własnej pracy - potrzebują Państwo fachowych konsultacji to polecamy stronę pisanie prac - profesjonalna pomoc w pisaniu prac w granicach prawa.